

Izlaganje suautora, znanstvenog novaka Instituta za migracije i narodnosti u Zagrebu Maria Bare na predstavljanju knjige „Hrvati u Vojvodini u povijesti i sadašnjosti – osnovne činjenice“ u izdanju Zavoda za kulturu vojvodanskih Hrvata, u Hrvatskoj matici iseljenika u Zagrebu, 10. lipnja 2010. godine.

Poštovane dame i gospodo!

Kada kažemo Hrvati u Vojvodini, postavlja se na samom početku pitanje tko su oni? Kratkom definicijom možemo reći da su oni integralni dio hrvatskog naroda koji kao autohtona manjina žive u Republici Srbiji. Predstavljaju relativno heterogenu manjinsku zajednicu koja zbog povijesnih okolnosti područje Vojvodine nastanjuje uglavnom s područja današnjih država R. Hrvatske i R. BiH, u različitim razdobljima, najčešće pod subetničkim imenima (Bunjevci, Šokci, Dalmatinci, Karaševci i dr.), s relativno distinktivnim dijalektološkim značajkama.

Ova bi monografija zainteresiranom čitatelju trebala pružiti, kako sam naslov kaže, sažet uvid o prošlosti i sadašnjosti Hrvata u Vojvodini. Komu je ona namijenjena? Ona je jednako usmjerena na pripadnike hrvatske zajednice u Vojvodini, kao i na sve one koji se žele informirati o toj zajednici. Namjera nam je bila da se umanju dosadašnja praznina dostupnih sadržaja o Hrvatima u Vojvodini.

O njihovom postojanju, udjelu u različitim sferama društvenog života se vjerojatno, pored romskog stanovništva, u Vojvodini najmanje zna. Zašto je to tako? S jedne strane, to je posljedica isključivosti dijela znanstvenih i stručnih krugova u Srbiji, zatim nedovoljnog interesa hrvatskih znanstvenika u domovini prema rubnim etničkim područjima koja su do prije dvadeset godina bila u zajedničkoj državi što je vjerojatno bio razlog njihova slabijeg istraživanja, ali isto tako mora se priznati zbog slabosti same hrvatske zajednice u autoprezentaciji, naročito u području znanosti. Društveno okruženje, napose ono s kraja osamdesetih i početka devedesetih godina prošlog stoljeća, oblikovalo je negativnu sliku o Hrvatima koja je kroz obrazovni sustav i medije nametnuta i njima samima. Nije rijetkost da neke knjige koje se tematski bave stanovništvom Vojvodine ni jednom riječju ne spominju Hrvate, inače po brojnosti treće nacionalne zajednice u Pokrajini, osim eventualno Bunjevce i Šokce, ali u takvim slučajevima kao posebne narode. To ne znači da o Hrvatima, u Vojvodini nije pisano u prošlosti, međutim, uglavnom je to činjeno s jedne strane s unaprijed postavljenim tendencioznim ciljevima istraživanja gdje se negirala pripadnost Bunjevaca i Šokaca hrvatskom narodu ili su s druge strane istraživani parcijalno i na izvaninstitucionalnim naporima pojedinaca. Naime, posebno su istraživani Hrvati u Bačkoj, posebno u Srijemu, dok su oni u Banatu ostali gotovo nezapaženi i izvan interesa hrvatske i šire znanstvene javnosti. Dijelom je to zbog različite teritorijalne pripadnosti Bačke, Banata i Srijema u prošlosti. Razvoj pod nekoliko političkih suvereniteta u prošlosti, nerijetko i međusobno suprotstavljenih, jednim dijelom tako je utjecao na stupanj izgrađenosti nacionalne svijesti Hrvata u pojedinim dijelovima Vojvodine kao i na njihovu regionalnu podvojenost vidljivu i danas. Zbog

navedenih okolnosti još uvijek se većina Hrvata u Vojvodini lakše prepoznaje pod regionalnim imenima negoli pod pojmom „vojvođanski Hrvati“. Samo ćemo napomenuti da Vojvodina do novijeg doba kao političko-teritorijalna jedinica nije postojala, izuzev kratke epizode u XIX. st. (1849.-1860.). Tek nakon Drugoga svjetskog rata formira se Autonomna Pokrajina Vojvodina u današnjim granicama u sastavu Srbije pa se o Hrvatima u Vojvodini kao jedinstvenoj zajednici može govoriti od tog razdoblja.

U knjizi smo apostrofirali autohtonost Hrvata na teritoriju Vojvodine te najvažnije migracije hrvatskog stanovništva. U Srijemu Hrvati kontinuirano žive od naseljavanja južnih Slavena. Stanovništvo, to moramo napomenuti, u to vrijeme ne nosi hrvatsko ime, ono se identificiralo pod užim regionalnim imenima i kao takvo je sudjelovalo u formiranju jedne šire zajednice koja se u kasnijim stoljećima definirala pod hrvatskim imenom. Rane državne veze i položaj Hrvatske u Ugarskoj utjecat će na smjer migracija hrvatskog stanovništva i prema južnougarskim županijama. Osim najpoznatijih seoba Bunjevaca i Šokaca u Podunavlje posvetili smo pozornosti i drugim hrvatskim skupinama: Hrvatima iz Like, Dalmacije i drugih dijelova Hrvatske koji su se uključivali u krajiški sustav u Srijemu i Banatu, pa prelazak male kolonije dubrovačkih i bosanskih trgovaca iz Beograda u Zemun i Novi Sad, naseljavanju Klimenti u Nikince i Hrtkovce, zatim naseljavanju Hrvata kajkavaca iz Pokuplja u središnji Banat – čija su naselja dugo nosila hrvatske atribute, naseljavanju karaševskih Hrvata iz današnjeg rumunjskog u vojvođanski dio Banata pa sve do suvremenih migracija u dvadesetom stoljeću, da dalje ne nabrajam.

Odvojenost od matičnih područja, snažna regionalnost, rubnost u svemu, pa tako i u integrativnim procesima u suvremenu hrvatsku naciju za posljedicu ima različit stupanj nacionalne osviještenosti Hrvata u Vojvodini. O tome kao i aktualnom trenutku njihova društveno-političkog organiziranja i ostvarivanja manjinskih prava nešto će više reći gospodin Žigmanov, a ja bih samo za kraj dodao da, iako je ova knjižica pisana znanstveno popularnim stilom, s njom su otvorena nova poglavlja o kojima se malo zna, o kojima se jedva pisalo ili se nije uopće pisalo. Temeljito istraživanje hrvatske zajednice u Vojvodini, odnosno Srbiji, kako smo već spomenuli, do sada nije bilo, međutim postoje pozitivni pomaci od kojih prvim korakom smatramo ovu knjigu u nakladi Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata. Nadamo se da će ona uspjeti zainteresirati i senzibilizirati širu javnost za pitanje manjinskog položaja i identiteta Hrvata u Vojvodini.

Hvala vam.

Mario Bara

Dokument preuzet s Portala kulture Hrvata u Vojvodini www.zkvh.org.rs